

МОДЕЛЬ КОМПЛЕКСНОГО МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

A *Інтеграція України в Європейський освітній простір актуалізувала проблему професійної підготовки кваліфікованих, компетентних, конкурентоспроможних фахівців, які здатні швидко сприймати й обробляти великі обсяги інформації, постійно оновлювати власні знання та підвищувати рівень своєї компетентності.*

Зростання попиту на фахівців високого рівня кваліфікації вимагає постійного пошуку ефективних шляхів оптимізації підходів і методів їхньої професійної підготовки. Тому нині посилена увага приділяється змісту викладання навчальних дисциплін шляхом використання сучасного комплексного методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Зміст статті висвітлює методичку розроблення сучасного науково-методичного супроводу професійної підготовки фахівців на засадах комплексного підходу, розкриває його сутність, мету і функції щодо реалізації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, формулює методичні рекомендації з розроблення паспорту комплексного методичного забезпечення навчального предмету (професії). У статті визначено дидактичні засоби професійної підготовки та проаналізовано критерії їх вибору.

Ключові слова: науково-методичний супровід; комплексне методичне забезпечення; комплексний підхід; паспорт комплексного методичного забезпечення; дидактичні засоби навчання; критерії відбору засобів навчання

S *Shevchuk Svetlana. A model of comprehensive methodological support of professional training for qualified specialists.*

Ukraine's integration into the European educational space revealed the problem of professional training of qualified, competent, competitive specialists who can quickly perceive and process large amounts of information, constantly update their knowledge and increase the level of their competence.

The growing demand for highly qualified specialists requires a constant search for effective ways to optimize approaches and methods of their training. Therefore, today increased attention is paid to the content of teaching disciplines through the use of modern comprehensive methodological support of the educational process in vocational education institutions.

The article covers the methodology of development of modern scientific and methodological support of professional training based on an integrated approach, reveals its essence, purpose and functions in the implementation of the educational process in vocational education institutions, formulates guidelines for developing a passport of comprehensive methodological support. The article identifies didactic means of professional training and analyzes the criteria for their selection.

Key words: scientific and methodical support; complex methodical support; complex approach; passport of complex methodical support; didactic teaching aids; criteria for selection of teaching aids

Шевчук Світлана Степанівна, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО УМО НАПН України, Україна

Shevchuk Svetlana, Senior Lecturer of the Department of Methods of Professional Education and Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE «University of Education Management» NAES of Ukraine, Ukraine

E-mail: shevchukbinpo@ukr.net

Актуальність проблеми. Освіта, як один із найважливіших складників суспільства, з одного боку, залежить від процесів, що відбуваються в ньому, а тому повинна швидко реагувати та відповідати стану науково-технічного прогресу, тенденціям розвитку економічної сфери країни. З іншого боку, освіта безумовно, впливає на всі процеси і сторони життя суспільства, оскільки готує фахівців для різних галузей, розвиває особистість здобувачів освіти, формує їх певні соціальні та життєві погляди. Тому особливої уваги заслуговує сучасний стан, перспективи та проблеми впровадження інновацій в освіту нашої країни, готовність педагогічної спільноти сприйняти ці інновації й реалізувати їх у своїй професійній діяльності.

Досягнення нової якості і результативності професійної освіти, забезпечення її випереджувального розвитку, спрямованого на максимальне задоволення освітніх потреб здобувачів професійної освіти та вітчизняної економіки у компетентних робітниках відповідно до вимог роботодавців можливе за умов [2]:

- розроблення за участю роботодавців державних професійних освітніх стандартів нового покоління;
- розроблення сучасних засобів навчання шляхом використання сучасних освітніх технологій, зокрема, мережових систем і цифрових технологій;
- розроблення і впровадження кваліфікаційних дескрипторів, що базуються на результатах навчання і відоб-

ражених у рівнях компетентностей за Національною Рамкою Кваліфікацій;

- розроблення критеріальних показників для оцінювання ефективності професійної підготовки і моніторингу якості надання освітніх послуг у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

- оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що є одним із головних чинників підвищення якості освітнього процесу;

- оновлення системи науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти, спрямування педагогічної науки на запити сучасного суспільства, підвищення її ролі у підтриманні та експертизі освітніх інновацій, у забезпеченні неперервності процесів оновлення.

В умовах модернізації професійної освіти України професійний розвиток педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти становить складний багаторівневий процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування й удосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності. Інноваційною технологією для неперервного професійного розвитку всіх учасників освітнього процесу в сучасних закладах професійної (професійно-технічної) освіти є технологія науково-методичного супроводу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Поняття «науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців» походить із термінологічного ланцюга таких понять: «забезпечення», «супроводження», «підтримка», «супровід», «постачання».

Проблемам науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти присвячені праці науковців В. Сидоренко, О. Савченко, І. Ніколаєску, О. Часнікової та ін. [7], які інтерпретують педагогічну технологію науково-методичного супроводу як педагогічну систему, що гарантує досягнення певної мети через чітко визначену послідовність дій, змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність слухачів в освітньому процесі, відповідає інтересам і запитам на знання. Зокрема, технологія науково-методичного супроводу представлена О. Буйдіною [1] як практика інтеграції цифрових технологій із предметами освітньої галузі «Технології» та досягненнями в інтеграції змісту природничо-наукової освіти.

Питання методичного та науково-методичного супроводу професійної діяльності педагога були розглянуті та проаналізовані науковцями В. Диваком, Б. Вульфовой, І. Жорносеком, О. Казаковою, Н. Протасовою, які розглядали сутність методичного, науково-методичного супроводу як [4]:

- певну послідовність дій, які мають забезпечити конкретний результат освіти;

- неперервний процес професійної взаємодії суб'єктів педагогічної діяльності з метою розроблення, обґрунтування, практичного впровадження, апробації інноваційних підходів до вирішення актуальних проблем освіти;

- професійно-педагогічну взаємодію суб'єктів освітньої діяльності, необхідними умовами якої є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток керівників і учасників освітнього процесу, а результатом – якісно новий рівень освіти

Науково-методичний супровід забезпечує фасилітативну підтримку професійно-фахового та інтелектуально-особистісного розвитку всіх учасників освітнього процесу, їхньої творчої ініціативи, максимально індивідуалізує навчання, допомагає кожному суб'єкту досягти високого рівня професійної майстерності.

Реформування професійної освіти у контексті глобалізації та євроінтеграції, проблеми і завдання підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників висувають нові вимоги до вітчизняних педагогічних працівників професійної школи. Ефективне здійснення навчально-організаційної та методичної видів діяльності у вітчизняних закладах професійної (професійно-технічної) освіти потребує від педагогів сучасних знань щодо проектування, планування і створення сучасного наукового методичного супроводу підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до запитів сучасного ринку праці.

Мета і завдання статті: розкриття сутності, принципів і функцій технології науково-методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; аналіз структури комплексного методичного забезпечення професійної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти і розкриття взаємозв'язку його структурних складників; висвітлення методики розроблення паспорту комплексного методичного забезпечення навчальної дисципліни (професії); аналіз критеріїв вибору дидактичних засобів професійного навчання.

Викладення основного матеріалу. Під науково-методичним супроводом необхідно розуміти педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями [5].

Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу має ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності, менеджменту й маркетингу. За врахування зазначених принципів процес професійного розвитку фахівців стає взаємодією рівноправних партнерів, творчою лабораторією спільних пошуків і впровадження освітніх інновацій у систему професійно-педагогічної діяльності.

Принципи технології науково-методичного супроводу [6]:

– демократичність – можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті певного рішення;

– ситуація вибору – створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, технологій, які забезпечують передумови для свідомого вибору;

– самореалізація – розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;

– співтворчість – спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів.

Серед функцій науково-методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих фахівців треба визначити такі: навчальну, консультативну, адаптаційну, коригувальну, рефлексійну, експертну (оцінюючу) тощо.

Особливостями технології науково-методичного супроводу є її інноваційність, проєктованість, цілісність, поетапність, системність, демократичність, варіативність, адресність тощо. Векторність і адресна спрямованість науково-методичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, сформованого рівня педагогічної майстерності, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного).

Складники науково-методичного супроводу [3; 4]:

– Предметно-методичний складник – спрямований на надання педагогу професійної школи адресної допомоги в організації освітнього процесу відповідно до вимог тієї чи іншої освітньої галузі Державного стандарту. Її завдання – здійснювати методичну допомогу в організації освітнього процесу від вибору освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання до вибору типів і видів занять, формування їхньої структури, наповнення методики викладання предмету новітніми досягненнями у сфері використання освітніх, цифрових, виробничих технологій, застосування в роботі електронних підручників і посібників, організація позааудиторної діяльності, спрямованої на формування комплексу предметних компетентностей тощо.

– Інформаційно-комунікаційний та технологічний складники пов'язані із розвитком інформаційної компетентності всіх учасників освітнього процесу і забезпечують інформаційну підтримку професійного розвитку фахівців шляхом створення єдиної інформаційно-технологічної інфраструктури, включаючи освітянську телекомунікаційну мережу, освітні сайти, навчальні освітні портали, інформаційні бази даних, електронні каталоги, вебресурси тощо. Означені складники визначають умови створення інформаційно-освітнього середовища як платформи для реалізації й практичного використання науково-методичного супроводу, регулюють розміщення ресурсів та ознайомлення з ними педагогів і здобувачів професійної освіти, забезпечують використання інтерактивних засобів доступу до освітнього контенту, визначають особливості реалізації

педагогічного спілкування на основі розробленої платформи, організації дистанційного навчання.

– Експертний складник науково-методичного супроводу спрямований на експертизу й апробацію навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, зокрема підручників, навчальних (навчально-методичних, практико-зорієнтованих тощо) посібників, методичних матеріалів, авторських навчальних програм тощо, а також якості й продуктивності розробленого методичного продукту (професійних навчально-методичних проєктів, кейсів, портфоліо тощо).

Комплексне методичне забезпечення (КМЗ) як варіант реалізації науково-методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти – це розроблення і створення оптимальної системи навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для повної і якісної професійної підготовки відповідно до вимог Державного стандарту ПТО у межах робочої навчальної програми курсу [10].

Основна функція комплексного методичного забезпечення – керування процесом засвоєння учнями (студентами, слухачами) змісту професійної освіти. Поряд з основною виділяють додаткові дидактичні функції, що доповнюють основну, зокрема: інформаційну, системоутворювальну, функцію закріплення й самоконтролю, самоосвітню, інтерактивну, координаційну, розвивально-виховну, оцінювальну. Оцінювальна функція, у свою чергу, передбачає розкриття у текстах комплексного методичного забезпечення цінності того, що вивчається; розроблення контрольних (перевірочних) завдань і критерії їх оцінювання.

Комплексний підхід до методичного забезпечення процесу професійної підготовки вимагає, щоб усі його структурні складники в комплексі забезпечували освітню діяльність майстра педагога і навчальну пізнавальну діяльність учнів на всіх етапах освітнього процесу: проєктування, планування й організація навчання і виховання; формування, закріплення, вдосконалення і систематизації певного рівня навчальних досягнень здобувачів професійної освіти та їхнього контролю та оцінювання; позааудиторна навчальна діяльність учнів (студентів, слухачів).

Із метою підвищення ефективності навчально-виробничому процесу проєктується система комплексного методичного забезпечення навчальних предметів (професій) шляхом розроблення його переліку, який називають паспортом КМЗ. Він має наступну структуру [там само]:

1. Законодавчо-правова і нормативна документація (Закон «Про освіту», Закон «Про професійно-технічну освіту», Державний стандарт ПТО, Положення «Про організацію навчально-виробничого процесу у ПТНЗ» тощо).

2. Навчально-методична документація: робочі навчальні плани і програми, поурочно-тематичні плани, перелік навчально-виробничих робіт і вправ, плани аудиторних занять, завдання діагностичного контролю, матеріали для проведення моніторингових досліджень якості професійної підготовки тощо.

3. *Паспорт* навчального кабінету, лабораторії, майстерні (план-схема нормативного розташування робочих місць учнів, педагога та матеріально-технічного оснащення, інструкції з охорони праці, електро- і пожежобезпеки, санітарно-гігієнічні норми).

4. *Дидактичне забезпечення для учнів (студентів, слухачів)*: навчальна та довідкова інформація (друкований та електронний варіанти), навчально-технічна документація на роботи і вироби, роздатковий матеріал, технічні засоби навчання, завдання для самостійної роботи учнів, тести контролю, макети, моделі, муляжі тощо.

5. *Матеріально-технічне забезпечення*: обладнання та пристосування, інструменти, матеріали (сировина) для відповідної навчального предмету чи професії (спеціальності).

6. *Документація позааудиторної діяльності педагога*: графіки консультацій; матеріали роботи предметних гуртків; матеріали проведення конкурсів, олімпіад, предметних тижнів, професійних свят; творчі роботи учнів (студентів, слухачів) тощо.

7. *Науково-методичне забезпечення для педагога*: авторські методичні розробки, тематичні папки дидактичних матеріалів, матеріали самоосвіти, матеріали перспективного педагогічного досвіду тощо.

Отже, *паспорт КМЗ* у сучасному закладі професійної (професійно-технічної) освіти – це документ, у якому зафіксована нормативно-правова і законодавча документація, документи планування процесів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, оптимальний набір дидактичних і матеріально-технічних засобів навчання, необхідних для повного та якісного викладання і вивчення всіх вузлових питань тем робочих програм, методичні матеріали для підвищення рівня професійної компетентності педагога.

Можливості паспорту КМЗ:

- проєктувати і планувати освітній процес у закладах професійної освіти;
- визначати номенклатуру, стислу характеристику, оптимальну кількість та якість основних дидактичних засобів, необхідних для їхнього ефективного застосування в процесі професійної підготовки;
- проводити моніторинг забезпеченості освітнього процесу та його відповідності запитам стейкхолдерів;
- організувати системну методичну діяльність педагогів із розроблення та удосконалення сучасного науково-методичного супроводу професійної підготовки здобувачів освіти як у професійних навчальних закладах, так і в умовах сучасного підприємства.

Основу комплексного методичного забезпечення сучасних закладів професійної (професійно-технічної) освіти складають засоби навчання.

Під *засобами навчання* розуміється сукупність предметів (об'єктів) матеріально-технічного оснащення закладу освіти, матеріально-технічного та дидактичного забезпечення навчальних дисциплін (професій), призначених для

передавання та засвоєння навчальної інформації, формування практичних умінь і навичок, ефективного керування педагогом навчально-виробничою діяльністю учнів.

Засоби навчання в широкому розумінні – це весь комплекс матеріальних засобів педагогічної праці, що сприяє оснащенню освітнього процесу з метою його вдосконалення, підвищення ефективності й якості підготовки здобувачів освіти. Їх наявність та якість є важливим чинником створення оптимальних умов для здійснення освітнього процесу у закладі освіти.

Засоби навчання у вузькому розумінні включають знаряддя педагогічної діяльності або так зване «навчальне знаряддя», що придатне для використання під час проведення всіх форм аудиторних і позааудиторних занять і виконує специфічні дидактичні функції, зокрема, забезпечує цілеспрямовану взаємодію тих, хто навчається, й тих, хто навчає [8].

Незалежно від навчальної дисципліни чи професії (спеціальності), які вивчаються, всі *дидактичні засоби навчання (засоби наочності)* у закладах професійної (професійно-технічної) освіти можна розділити на такі *різновиди*:

- *друковані* (підручники, довідники, навчальні плакати, картки, збірники задач і вправ, інструкції, інструкційно-технологічні карти та контрольовані програми);
- *звукові* (аудіо-інформація, система сигналів тощо);
- *екранні* (відеозаписи, кінофільми, транспаранти, презентації);
- *об'ємні* (натуральні зразки, моделі, макети і муляжі, що відповідають вимогам, які пред'являються до демонстраційного обладнання).

Дидактичні засоби навчання розширюють межі досвіду і спостережень учнів (студентів, слухачів), краще доносять сутність досліджуваних явищ, допомагають виділити основні поняття і показати взаємозв'язок між ними, відкривають можливості для глибшого розуміння професійної підготовки у її взаємозв'язку із майбутньою професійною діяльністю й життєвою позицією у соціумі.

Володіючи високим ступенем наочності, засоби навчання дають можливість організувати передавання інформації на такому рівні, який був би доступний для даної категорії учнів, а постійний оперативний контроль у процесі викладу дозволяє об'єктивно судити про її доступність. Підбір і застосування наочності має здійснюватися *комплексно*, з урахуванням основних характеристик і компонентів освітнього процесу. Комплексність у методичному забезпеченні освітнього процесу передбачає відбір відповідних засобів навчання з урахуванням їхніх дидактичних функцій для навчальних ситуацій.

Мета застосування матеріально-технічного забезпечення предмету, професії – формування в учнів, слухачів системи професійних практичних умінь і навичок кваліфікованого робітника у межах відповідної професії, спеціальності. До матеріально-технічного забезпечення відносять: обладнання та пристосування, інструменти, матеріали (сировину).

Нині матеріально-технічне забезпечення закладів професійної (професійно-технічної) освіти – гостра проблема. Існуюча навчально-матеріальна база училищ фізично і морально застаріла, що в окремих випадках абсолютно не відповідає сучасному стану виробництва (сфери послуг). У виробничому процесі багатьох закладів майже відсутнє сучасне обладнання, техніка, інструментарій і матеріали, а професійно-практична підготовка в умовах закладів професійної освіти здійснюється за застарілими виробничими технологіями. Проте останнім часом проблема матеріально-технічного забезпечення закладів професійної (професійно-технічної) освіти частково вирішується шляхом створення центрів професійно-технічної освіти з упровадженням інноваційних технологій і впровадження елементів дуальної форми у професійну підготовку кваліфікованих робітників.

Основними критеріями відбору засобів навчання є [там само]:

- відповідність дидактичним принципам професійного навчання;
- висока ефективність при вирішенні навчально-виробничих завдань;
- забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів (студентів, слухачів);
- оптимізація освітнього процесу за конкретних умов й обставин;
- стимулювання використання сучасних методів і організаційних форм навчання;
- відповідність сучасному розвитку техніки та технології у відповідній галузі виробництва (сфери послуг);
- сприяння диференціації та індивідуалізації навчання;
- безпека та надійність в експлуатації;
- швидкість та простота у підготовці до використання;
- раціональність пристосування до діяльності педагога і учнів (студентів, слухачів).

Засоби, що входять до комплексного методичного забезпечення, повинні доповнювати один одного, не дублюючи змісту. Педагогічна ефективність засобів навчання залежить не стільки від їхньої кількості, скільки від їх взаємозв'язку з компонентами методичної системи навчання та раціональності їх використання.

Вибір елементів комплексу залежить, перш за все, від змісту навчального матеріалу, мети і завдань занять, навчальних можливостей учнів, можливості та необхідності їх використання на уроці. Правильний вибір комплексу засобів навчання означає раціональне співвідношення об'ємної та абстрактної наочності між собою та навчальною інформацією, врахування організаційних форм і методів, які застосовуються на уроці, та етапів навчання.

Висновки. Отже, технологію науково-методичного супроводу і, зокрема, методику створення комплексного методичного супроводу професійної підготовки у сучасних закладах професійної (професійно-технічної) освіти треба обґрунтовувати як найдієвішу методику для неперервного професійного розвитку кваліфікованих фахівців, що доз-

воляє створити мережевий диференційований освітній простір з ознаками векторності, цілісності, інтерактивності, інноваційності й адресної спрямованості освітніх послуг, у якому збільшуються можливості включення до процесу професійного розвитку здобувачів освіти з максимальною самореалізацією і саморозвитком, підвищується прояв цілеспрямованої творчої активності та професійної ініціативи.

Науково-методичний супровід закладу професійної (професійно-технічної) освіти має потужний потенціал для формування компетентності учнів (студентів, слухачів), оскільки надає необмежені можливості пошуку необхідної навчальної інформації для виконання самостійної роботи, підготовки до семінарів, доповідей, написання рефератів, дипломних робіт і творчих проєктів, отже, формує вміння працювати, аналізувати та оцінювати інформацію.

Саме через зміни у діяльності педагога з орієнтацією на освітню інноватику та його готовність до реалізації особистого творчого потенціалу можна домогтися якісних змін в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, наблизити результати їхньої діяльності до стандартів європейського освітнього простору [9].

Перспективами подальшого вдосконалення моделі комплексного методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) підготовки та в умовах підприємства є її максимальна адаптація до дистанційної форми навчання, яка стає однією із основних форм професійної підготовки через введення в державі з березня 2020 року всеукраїнського карантину у зв'язку із пандемією COVID-19, який діє і донині. За цих умов постала необхідність забезпечити всіх учасників освітнього процесу інформаційно-методичною підтримкою шляхом створення єдиної інформаційно-технологічної інфраструктури, включаючи освітянську телекомунікаційну мережу, освітні сайти, інформаційні бази даних, освітні портали, вебресурси тощо. Практика реалізації дистанційної форми у професійній підготовці показала, що саме за умов використання всіх складників функцій сучасної моделі комплексного методичного супроводу стає можливим ефективно і якісно проводити аудиторні заняття в режимі онлайн, науково-практичні семінари і конференції, організовувати самостійну роботу здобувачів професійної освіти на форумах й у чаті, їхню пошуково-експериментальну діяльність.

Список використаних джерел

1. Буйдіна О. О. Інновації в освіті: світовий досвід і місцеві практики. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2020. № 1 (190). С. 5–9.
2. Заславська С. І. Методика розробки комплексного методичного забезпечення уроків виробничого навчання з професії. *Модель інформаційного освітнього простору ПТНЗ*: матеріали Всеукр. інтернет-конф. Кривий Ріг, 2016. С. 28–33.
3. Колесникова І. А. Педагогическая психология: учеб. пособ. для студ. высших учеб. заведений. Москва: Академия, 2005. 256 с.
4. Кондратова Г. Л. Науково-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва у післядипломній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63, т. 2. С. 93–97.

5. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. Москва : Азбуковник, 1997. 874 с.
6. Сидоренко В. В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. *Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком*. 2016. № 7-8 (48). С. 22–33.
7. Сидоренко В. В. Науково-методичний супровід професіогенезу педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти. *Агроосвіта*. Київ, 2017. С. 4–40.
8. Соболева С. В. Сучасні засоби навчання у закладах професійної освіти : метод. реком. Біла Церква : БІНПО, 2015. 84 с.
9. Шевчук С. С. Вектори підвищення якості професійної підготовки фахівців у сучасних умовах. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 3 (192). С. 5–9.
10. Шевчук С. С. Сучасна методика професійно-практичної підготовки у закладах професійної освіти : методичні рекомендації до самостійної роботи. Біла Церква : БІНПО, 2016. 294 с.

References

1. Buidina, O. O. (2020). Innovatsii v osviti: svitovi dosvid i mistsevi praktyky [Innovations in education: world experience and local practices]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 1 (190), 5-9 [in Ukrainian].
2. Zaslavska, S. I. (2016). Metodyka rozrobky kompleksnoho metodychnoho zabezpechennia urokiv vyrobnychoho navchannia z profesii [Methods of developing a comprehensive methodological support for lessons of industrial training in the profession]. In *Model informatsiinoho osvitnoho prostoru PTNZ [Model of information educational space of vocational schools]: materialy Vseukr. internet-konf.* (pp. 28-33). Kryvyi Rih [in Ukrainian].
3. Kolesnikova, I. A. (2005). *Pedagogicheskaiia praksiologiia [Pedagogical Praxeology]: ucheb. posob. dlia stud. vysshikh ucheb. zavedenii*. Moskva: Akademiia [in Russian].
4. Kondratova, H. L. (2019). Naukovo-metodychnyi suprovod rozvytku pedahohichnoi maisternosti vchyteliv muzychnoho mystetstva u pisljadiplomnii osviti [Scientific and methodological support for the development of pedagogical skills of music teachers in postgraduate education]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools]*, 63, 2, 93-97 [in Ukrainian].
5. Ozhegov, S. I., & Shvedova, N. Iu. (1997). *Tolkovyi slovar russkogo iazyka [Explanatory dictionary of the Russian language]*. Moskva: Azbukovnik [in Russian].
6. Sydorenko, V. V. (2016). Innovatsiini napriamy naukovo-metodychnoho suprovodu profesiinoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pisljadiplomnoi osvity [Innovative directions of scientific and methodical support of professional development of pedagogical workers in the system of postgraduate education]. *Informatsiinyi zbirnyk dlia dyrektora shkoly ta zavidiuichoho dytiachym sadkom [Information collection for the school principal and the head of the kindergarten]*, 7-8 (48), 22-33 [in Ukrainian].
7. Sydorenko, V. V. (2017). Naukovo-metodychnyi suprovod profesiohenezu pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh pisljadiplomnoi osvity [Scientific and methodological support of professional genesis of pedagogical workers in the conditions of postgraduate education]. *Ahroosvita [Agricultural education]*, 4-40 [in Ukrainian].
8. Sobolieva, S. V. (2015). *Suchasni zasoby navchannia u zakladakh profesiinoy osvity [Modern teaching aids in vocational education institutions: methodological recommendations]: metodychni rekomendatsii*. Bila Tserkva: BINPO [in Ukrainian].
9. Shevchuk, S. S. (2020). Vektory pidvyshchennia yakosti profesiinoy pidhotovky fakhivtsiv u suchasnykh umovakh [Vectors for improving the quality of professional training in modern conditions]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 3 (192), 5-9 [in Ukrainian].
10. Shevchuk, S. S. (2016). *Suchasna metodyka profesiino-praktychnoy pidhotovky u zakladakh profesiinoy osvity [Modern methods of vocational training in vocational education institutions]: metodychni rekomendatsii do samostiinoy roboty*. Bila Tserkva: BINPO [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 25.08.2021